

KADERNOTA 2026

Uitgangspunten voor de taken en de doelen
plus begroting periode 2026-2029

Utrecht, 2 april 2025

Het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies is een samenwerkingsverband (op basis van de gemeenschappelijke regeling) van de provincies Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant.

1. Inleiding

Sinds juli 2021 bestaat het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Toen voegde UNESCO de Nieuwe Hollandse Waterlinie toe aan de Stelling van Amsterdam die al sinds 1996 op de werelderfgoedlijst staat. In 2026 vieren we dus het dertigjarige bestaan van het Werelderfgoed Stelling van Amsterdam en het vijfjarig bestaan van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

Op 24 maart 2022 hebben de vier provincies Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant het gemeenschappelijk orgaan (GO) opgericht met het aangaan van een Gemeenschappelijke Regeling (GR). Hierdoor zijn zij samen dé Siteholder voor dit Werelderfgoed. Deze is verantwoordelijk voor het behoud van de werelderfgoedwaarde van dit unieke gebied, door het verzorgen van coördinatie tussen en gezamenlijkheid van de vier provincies gericht op beschermen, beheren en uitdragen.

Dit samenwerkingsverband zorgt ervoor dat voor dat de Hollandse Waterlinies behouden blijven door adequaat beheer en bescherming, en er ontwikkelingen plaats kunnen vinden die bij de erfgoedwaarden passen. Ook zorgt ze dat het verhaal van de Hollandse Waterlinies uitgedragen wordt: iedereen zou de unieke en onvervangbare kenmerken van het UNESCO Werelderfgoed moeten kennen en waarom dat zo is. Behoud door ontwikkeling is daarbij het motto.

2. Gemeenschappelijk Orgaan

Het gemeenschappelijk orgaan (GO) is als zelfstandige bestuursorgaan verantwoordelijk voor de coördinatie tussen- en gezamenlijkheid van de vier provincies gericht op beheren, beschermen en uitdragen van de werelderfgoedwaarde. Zo wordt geborgd dat aan de internationale verplichtingen van Nederland jegens de UNESCO kan worden voldaan. De Siteholder bestaat uit 4 afgevaardigden van de vier colleges van gedeputeerde staten die de samenwerking zijn aangegaan. De algemeen directeur van de RCE is als adviseur betrokken bij de Siteholder.

De reguliere taken van het GO zoals vastgelegd in de GR zijn als volgt samen te vatten:

1. Algemene taken
 - afstemming en communicatie;
 - opstellen, actualiseren en uitvoeren van het managementplan;
 - nakomen van de rapportageverplichtingen naar UNESCO;
 - de verantwoording naar het Rijk;
 - bevorderen van visievorming ten behoeve van strategieën;
 - eerste aanspreekpunt voor dit werelderfgoed
2. Beheer
 - stimuleren en controleren van passend beheer;
 - tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
 - stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;
3. Bescherming
 - stimuleren en controleren van passende bescherming
 - tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
 - stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;
4. Uitdragen
 - draagvlak, kennisverspreiding en promotie;

5. Organisatie en middelen

- ondersteunen en faciliteren voor beschikbaar krijgen van voldoende middelen

Ad 1: Algemene taken

- afstemming en communicatie;

Teneinde de samenwerking tussen de vier provincies en tussen de Siteholder en externe partijen goed te laten verlopen is afstemming en communicatie van groot belang. Er wordt geparticipeerd in relevante netwerken en samengewerkt in werkgroepen en overlegorganen.

- opstellen, actualiseren en uitvoeren van het managementplan

Een managementplan is sinds 2006 verplicht voor UNESCO-werelderfgoed. Hierin staat hoe de instandhouding is geregeld. Hij beschrijft op welke manier partijen richting geven aan het beheer, beschermen en uitdragen van het werelderfgoed, waarbij het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) centraal staat. Het managementplan voor de HWL dateert uit 2017. Wij gaan deze in 2026 actualiseren.

Een belangrijk onderdeel van het management plan is de beschrijving van organisatiestructuur en de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. Daarnaast komt de planologische bescherming, de wijze van beheer en de monitoring van het erfgoed aan de orde. Tot slot bevat het managementplan opgaven waar in de komende periode aan gewerkt gaat worden inclusief een implementatiestrategie.

- nakomen van de rapportageverplichtingen naar UNESCO; / de verantwoording naar het Rijk

Een rapportageverplichting voortvloeiende uit de nominatie is het opstellen van een overzicht van toekomstige projecten binnen de grenzen van de site. Dit overzicht biedt de mogelijkheid om bij ontwikkelingen in een vroeg stadium de bescherming van de OUV mee te wegen in de planvorming. Dit is onderdeel van het Ruimtelijk Perspectief voor de Hollandse Waterlinies.

- bevorderen van visievorming ten behoeve van strategieën

De primaire verantwoordelijkheid van de Siteholder is het behoud van de universele waarden van het werelderfgoed. Het GO wil dit passend combineren met de ontwikkelingen die in Nederland noodzakelijk zijn, zoals herstel biodiversiteit, woningbouw, waterbeheer, energietransitie, klimaatadaptatie, landbouwtransitie. Het vormen van visie hierop en daaruit voortkomende strategieën voor realisatie zullen worden bevorderd. Dit is onderdeel van het Ruimtelijk Perspectief voor de Hollandse Waterlinies waarvoor het GO sinds 2024 met het Rijk samenwerkt.

- zijn eerste aanspreekpunt voor het Rijk en UNESCO

Het GO is als siteholder van de Hollandse Waterlinies het eerste aanspreekpunt voor Rijk en Unesco.

Ad 2. Beheer

- stimuleren en controleren van passend beheer;
- tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;
- stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;

Ad 3. Bescherming

- stimuleren en controleren van de bescherming

Om de bescherming te borgen zijn er binnen het GO 2 gremia werkzaam:

Werkgroep Bescherming

De Werkgroep Bescherming bestaat uit medewerkers RO en erfgoed van de vier provincies, de

accounthouder Hollandse Waterlinies van de RCE en de secretaris van het Kwaliteitsteam, onder leiding van een coördinator vanuit het sitebureau. In de werkgroep worden kennis en ervaring uitgewisseld en er worden ruimtelijke ontwikkelingen besproken die effect hebben op het werelderfgoed.

Het Kwaliteitsteam

Dit team bestaat uit deskundigen op het gebied van landschap, cultuurhistorie, planeconomie en planologie. Het Kwaliteitsteam voorziet de siteholder van gevraagd en ongevraagd advies bij complexe vraagstukken.

- tijdig identificeren van en reageren op bedreigingen en ontwikkelingen;

Voor zowel de Werkgroep Bescherming als het Kwaliteitsteam geldt dat zij een signaalfunctie hebben op het gebied van bedreigingen en ontwikkelingen. De gemeenten zijn eerst verantwoordelijken als het gaat om het toezien op ontwikkelingen en het handhaven bij overtredingen.

- stimuleren van kennisuitwisseling en expertise;

Vanuit de centrale taak worden kennisbijeenkomsten en expertmeetings georganiseerd. Ook stelt het GO 'instrumenten' beschikbaar zoals een toolbox, stroomdiagram, leidraden die partners informatie verschaffen over wat te doen bij ontwikkelingen.

Ad 4. Uitdragen

- draagvlak, kennisverspreiding en promotie;

Voor dit onderdeel is de Werkgroep Uitdragen eerste verantwoordelijke. Deze werkgroep bestaat uit ambtelijke afgevaardigden van de vier provincies, onder leiding van een coördinator van het Sitebureau.

Hoe vaker het verhaal van de Hollandse Waterlinies verteld wordt hoe meer mensen het verhaal leren kennen, herkennen en waarderen. Daarom wordt de historische waarde en de betekenis van de Hollandse Waterlinies gepresenteerd aan een groot publiek door middel van bezoekerscentra, publicaties, evenementen, exposities en educatieve programma's. Hiervoor wordt op het gebied van publiekscommunicatie en marketing samengewerkt met een aantal partijen:

- Stichting Forten Nederland (voorheen: Liniebreed Ondernemen) voor de nationale marketing, liniebrede evenementen, netwerk van ondernemers, betrekken vrijwilligers;
- Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) voor internationale marketing;
- Het Kenniscentrum Waterlinies ontsluit zowel digitaal als analoog historische en actuele kennis over de Hollandse Waterlinies.

Voor UNESCO is het heel belangrijk dat het verhaal van het erfgoed door wordt gegeven aan de volgende generaties. Hiervoor is een lespakket beschikbaar en worden op verschillende fortten speciale rondleidingen aan schoolklassen gegeven. Daarnaast krijgen de vele vrijwilligers ondersteuning voor hun bijdrage als ambassadeurs van de Waterlinies.

3. Ambtelijke ondersteuning

Het sitebureau is het centrale ambtelijke onderdeel dat de samenwerking organiseert, de Siteholder ondersteunt en faciliteert in de uitvoering van haar taken en de centrale spil is in het interprovinciale netwerk.

De personele bezetting ziet er als volgt uit:

1 programmamanager	0,6 fte
1 programmasecretaris	0,6 fte
1 programmaondersteuner	0,7 fte
1 Coördinator Uitdragen	0,7 fte
1 Medewerker Uitdragen	0,6 fte
1 Coördinator Bescherming	0,4 fte
1 Projectleider Bescherming	0,4 fte

4. Financiën

4.1 De jaarlijkse provinciale bijdrage

Een deelnemende provincie is jaarlijks een vaste bijdrage verschuldigd aan het orgaan. Het orgaan stelt jaarlijks in de begroting per deelnemende provincie de bijdrage vast voor de instandhouding van het orgaan en uitvoering van taken in dat betreffende begrotingsjaar.

De hoogte van de bijdrage wordt berekend op basis van de totale kosten van het orgaan in het betreffende begrotingsjaar waarbij op grond van de ligging van de Hollandse Waterlinies in de vier provincies onderstaande verdeling in acht wordt gehouden:

Deelnemende provincies	Financiële verdeling
Provincie Noord-Holland	30%
Provincie Utrecht	30%
Provincie Gelderland	30%
Provincie Noord-Brabant	10%

Voor 2026-2029 zijn deze bijdragen respectievelijk € 300.000, € 300.000, € 300.000 en € 100.000.

4.2 Meerjarig exploitatie-overzicht van baten en lasten

Hierna is een meerjarig overzicht opgenomen van de exploitatie voor een tijdspad van 4 jaar. Sinds de Begroting 2024 indexeert het GO niet alleen de loonkosten van het sitebureau maar alle kosten. Daarmee is gewaarborgd dat de uitvoering van de reguliere taken elk jaar op hetzelfde peil kan blijven.

Voor 2026 is er nog een zodanige reserve op de begroting van het GO, dat een hogere financiële bijdrage per provincie nog niet nodig is. De verhoging van kosten door het toepassen van indexatie kan de komende jaren (als deze de jaarlijkse € 1 miljoen bijdrage zou overschrijden) namelijk uit de reserve gefinancierd worden. Dit heet in het overzicht “vergoeding aan de provincies vanuit de reserve” omdat het sitebureau niet zelf rechtstreeks geld uit de reserve kan aanspreken. De afspraak is dat de reserve altijd minimaal 20% van de jaarlijkse totale bijdrage moet bevatten voor incidentele en onverwachte uitgaven.

Een verhoging van de provinciale bijdrage aan het Gemeenschappelijk Orgaan zal in de loop van de jaren aan de orde komen, naar verwachting in 2028. Het zal dan om een geringe verhoging gaan. Uitgangspunt is dat het Gemeenschappelijk Orgaan ‘mean and lean’ werkt en daarbij streeft naar zo min mogelijk uitgaven om de taken uit te kunnen voeren. Daarnaast zullen de extra investeringen van de huidige opbouwjaren over een aantal jaren niet meer aan de orde zijn.

Hiermee kan worden vastgesteld dat de financiële cijfers in overeenstemming zijn met de geformuleerde uitgangspunten, niet alleen in de eerste jaren, maar ook op de lange(re) termijn.

Het saldo uit de voorgaande jaren bedraagt € 613.492 op 31-12-2025. Deze is gebaseerd op de voorlopige jaarrekening van 2024. De definitieve begroting 2026 (sept. '24) zal uit gaan van de goedgekeurde jaarrekening 2024.

Begrotingsjaar	2026	2027	2028	2029
<u>Baten</u>	Middelen	Middelen	Middelen	Middelen
Bijdragen provincies	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Vergoeding provincies	€ 65.000	€ 40.000	€ 100.000	€ 155.000
<i>Totaal</i>	<i>€ 1.065.000</i>	<i>€ 1.040.000</i>	<i>€ 1.100.000</i>	<i>€ 1.155.000</i>
<u>Lasten</u>	Kosten	Kosten	Kosten	Kosten
Programmabureau	€ 515.000	€ 540.000	€ 567.500	€ 595.000
UNESCO	€ 52.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
Siteholderschap*	€ 7.500	€ 5.000	€ 7.500	€ 5.000
accountant	€ 20.000	€ 22.500	€ 22.500	€ 25.000
Communicatie	€ 320.000	€ 307.500	€ 332.500	€ 350.000
Kennis en educatie	€ 32.500	€ 35.000	€ 37.500	€ 40.000
Bescherming incl. Q-team	€ 100.000	€ 77.500	€ 82.500	€ 85.000
Netwerken	€ 10.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 42.500
<i>Totaal</i>	<i>€ 1.057.500</i>	<i>€ 1.035.000</i>	<i>€ 1.097.500</i>	<i>€ 1.150.000</i>
<u>Reserve</u>				
Saldo voorgaand jaar	€ 613.492	€ 555.992	€ 520.992	€ 423.492
Saldo Baten en Lasten	€ 7.500	€ 5.000	€ 2.500	€ 5.000
Vergoeding uit reserve (onttrekking)	€ 65.000	€ 40.000	€ 100.000	€ 155.000
<i>Saldo</i>	<i>€ 555.992</i>	<i>€ 520.992</i>	<i>€ 423.492</i>	<i>€ 273.492</i>

Toelichting bij de meerjarenbegroting:

- Sinds 2025 zijn de kosten geïndexeerd met 5% per jaar. De bedragen zijn voor de begroting afgerond naar eenheden van € 2.500;
- Uiterlijk in 2028 zal gekeken worden of de bijdragen van de Provincies nog voldoende zijn om de kosten te dekken voor 2029 en volgende jaren.

Balanscijfers in meerjarig perspectief

Balanscijfers 31 december (* € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Vlottende ACTIVA	0	0	0	0
Uitzettingen met een looptijd <1jaar	556	521	423	273
Totaal activa	556	521	423	273
Vaste PASSIVA				
Algemene bedrijfsreserve	613	556	521	423
Resultaat	-58	-35	-98	-150
<i>Eigen vermogen</i>	<i>556</i>	<i>521</i>	<i>423</i>	<i>273</i>
Totaal passiva	556	521	423	273

Belangrijke punten ten aanzien van de begroting en opmerkingen ten opzichte deze Kadernota:

- Het meerjarige exploitatieoverzicht 2027 – 2030 zal in de komende kadernota worden opgenomen. Alsmede een toelichting op deze meerjarenbegroting.
- In de toelichting op de meerjarenbegroting zal worden stilgestaan bij eventuele incidentele lasten en onvoorziene uitgaven alsmede eventuele financiële risico's
- De geprognoseerde balansen 2027 -2030 zullen eveneens in de komende kadernota worden opgenomen.
- In de toelichting van de balansen wordt ingegaan op de ontwikkeling van de liquiditeitspositie, de solvabiliteitspositie en weerstandsvermogen.
- De 4 provincies die deelnemen in de GO zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan.